

מנחת חביתין

א. מבוא

ב. אופי מנחת חביתין: מנחת יחיד או מנחת ציבור

1. מטרת ציבוריות

2. מטרת אישיות

3. סיכום ביניים

ג. מנחת חינוך של כה"ג

1. פן התפקוד של הכה"ג

2. פן החטאת שבמנחת חינוך

3. פן המשיחה שבמנחת חינוך

4. הקשר בין מנחת חביתין למנחת חינוך

5. סיכום ביניים

ד. השלכות לאופי מנחת חביתין

השלכה א': מת כהן גדול

לא מינו כהן אחר

השלכה ב': קרבן אחד או שני קורבנות

השלכה ג': אפיון החצאים

ה. סיכום

א. מבוא

בפרשת צו (ויקרא ו) התורה מצווה על אהרן ובניו להביא עשירית איפה:

(יב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יג) זֶה קֶרְבֶּן אֶהְרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאָפֶה סֶלֶת מִנֶּחֱה תְּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: (יד) עַל מִתְחַבֵּת בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינֵי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחַח לָהּ: (טו) וְהִפְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתָיו מִבְּנֵי יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לָהּ כְּלִיל תִּקְטֹר: (טז) וְכָל מִנְחַת פֶּהֶן כְּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל:

ישנם מספר דברים לא ברורים בציווי זה. ראשית, זמן הבאתה של המנחה אינו ברור דיו. מצד אחד, נאמר "ביום המשח אותה", ומצד שני נאמר שיש להביאה "תמיד". בנוסף, ישנה אי בהירות בזהות מביא המנחה, האם "אהרן ובניו" צריכים להביאו או "הכהן המשח תחתיו מבניו". נקודות אלו הביאו את חז"ל להסביר שפסוק י"ג מדבר על שתי מנחות נפרדות:

- מאמר זה נכתב במקורו בשנת תשע"ז כחלק מלימודי בכולל הגבוה של ישיבת הר עציון. לקראת פרסומו, המאמר עבר עריכה ושינויים נוספים.

מנחה אחת הינה "מנחת חינוך" אותה מביא כל כהן כאשר מתחיל את עבודתו במקדש ("אשר ימשח"), ומנחה שנייה המובאת בכל יום בבית המקדש הנקראת מנחת חביתין ("מנחה תמיד").

לאור זאת, מבחינה עקרונית יכולנו לעסוק רק בדיון על מנחת חביתין ולא לגעת באופיה של מנחת חינוך, אבל בהמשך נראה שאף אצל חז"ל יש קשר בין שתי מנחות אלו. במילים אחרות, עיקר דיוננו יעסוק במנחת חביתין, אבל כדי להבין את אופיה נזדקק לדיון נרחב גם באופיה של מנחת חינוך.

ב. אופי מנחת חביתין: מנחת יחיד או מנחת ציבור

האחרונים² הציגו סתירה בין הסוגיות בשאלה האם מנחת חביתין הינה מנחת יחיד או מנחת ציבור. מצד אחד, המשנה בתמורה (יד ע"א) מביאה את שיטת ר"מ הסובר שמנחת חביתין היא קרבן יחיד:

יש בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות יחיד; שקרבנות הציבור דוחין את השבת ואת הטומאה, וקרבנות יחיד אינן דוחות לא את השבת ולא את הטומאה. א"ר מאיר: והלא חביתי כ"ג, ופר של יוה"כ, קרבנות היחיד הן - ודוחין את השבת ואת הטומאה! אלא - שזמנו קבוע.

גם הירושלמי ביומא (ב, ב) המדבר על תהליך הקרבת התמיד אומר במפורש שחביתין הוא קרבן יחיד:

סלת קודמת לחביתין - אף על פי שזה לאישים וזה לאישים, זה קרבן יחיד וזה קרבן צבור. חביתין קודמין לבזיכין - אף על פי שזה קרבן יחיד וזה קרבן צבור, זה תדיר וזה אינו תדיר.

אמירה זו שמנחת חביתין הינה קרבן יחיד ברורה מהעובדה שהכה"ג צריך לממן את המנחה. מאידך, מהסוגיה בזבחים (ק"ח ע"א) - הדנה בשיטת ר' שמעון הסובר שבבמה גדולה הוקרבו רק קורבנות ציבור שקבוע להם זמן - עולה אחרת. הגמ' מציעה בשיטתו כי מנחת חביתין יכולה לשמש כ"חובות הקבוע להן זמן" ואפשר להביא אותה בבמה גדולה:

תני תנא קמיה דרב אדא בר אהבה: אין בין כמה גדולה לכמה קטנה אלא פסח וחובות הקבוע להן זמן. (א"ל: יחיד חובות שקבוע להן זמן מנא ליה? א"ל: אסמייה?) א"ל, תתרגם מתניתך: בעולת חובה, דאיכא עולת נדבה, דאי חטאת יחיד הוא, חובות דקביע ליה זמן מי איכא? ולוקמה במנחת חובה, דהא איכא חביתין! קא סבר: אין מנחה בבמה.

1. ניתן למצוא שמות שונים למנחת החביתין: "עשירית האיפה", "מנחת כהן משיח".

2. האור שמח והמשנה למלך על הלכות קרבן פסח פ"א ה"ג.

מכך עולה שמנחת חביתין היא מנחת ציבור, ולכן הגמ' מציעה שניתן להקריבה לדעת ר"ש בבמה גדולה.³

האור שמח (על קרבן פסח א, ג) הציע לתלות שאלה זו בשאלת זהות מקריב הקרבן. לדעתו, אם הכה"ג מקריב את המנחה, יש כאן קרבן יחיד, אבל אם הציבור מקריב את המנחה, ממילא נוצר כאן קרבן ציבור. הסיטואציה שבה הציבור מקריב את המנחה היא כשהכה"ג מת (ולא מינו כה"ג אחר). שיטת ר' שמעון היא, שבמקרה כזה הציבור מממן את הבאת מנחת החביתין (בניגוד לדעת ר"י הסובר שהיורשים צריכים לממן את המנחה). ממילא טוען האור שמח שר"ש לשיטתו, שמצריך להקריב קרבן ציבור בבמה גדולה, ורק לשיטתו, ישנה סיטואציה שבה הציבור מקריב את מנחת החביתין. וכך מסביר האור שמח:

ובאמת הוא מנחת יחיד, דאהרן הוא הכה"ג מביאה, אבל כולה שמועה זו אזלא לר' שמעון דאיהו סבר (זבחים ק"ז ע"א) דלא קרבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן, ור' שמעון אמר בסוף פרק התכלת (מנחות נ"א ע"ב) לא מינו כהן אחר תחתיו [במת הכה"ג] ר"ש אומר משל צבור, ומפיק מקרא, חק עולם, משל עולם. א"כ לדידיה איכא מנחת חביתין דאתיא משל צבור, והוי קרבן צבור, לכן איתא ביחיד ובצבור, ביחיד כשהכה"ג מקריב, ובצבור כשהציבור מקריב. וא"ש דלא אמר מנחת העומר, דבגוף מנחה זו לא אשכחן ביחיד, ולא הוי כמו פסח, דפסח ראשון קרב חובה בציבור, ופסח שני קרב ביחיד חובה, ככה אשכחן במנחת חביתין דאיהו קרבן יחיד כשכהן גדול מקריב, וכשהציבור מקריב הוי קרבן צבור, לכן קרב בבמה גדולה ליחיד, הואיל ואי לאו יחיד מקריבין צבור.

במאמר זה נסטה מדרכו של האור שמח ונטען שגם כאשר הכה"ג מקריב את המנחה, קיימים בתוכה בו זמנית גם פן הציבור וגם פן היחיד, וכל סוגיה בחרה להשתמש בפן הנצרך לה לאור הדיון העולה בה⁵. ניתן להסביר שאין סתירה בין הסוגיות, ושני הפנים קיימים במנחת החביתין, גם פן של קרבן יחיד וגם פן של קרבן ציבור באותה מנחה. הסיבה לכך היא

3. הגמ' שם אמנם דוחה את האפשרות הזו, אבל רק מסיבה שמנחה לא באה בכלל בבמה. כל זה לפי גירסתנו בגמ'. אבל הקרן אורה גורס אחרת בגמ' שם, ולגירסתו עולה שמנחת חביתין הינה קרבן יחיד. הנחנו כאן כפי שמבין האור שמח שיובא להלן, ששאלת קרבן יחיד/ציבור נקבעת למי מקור המימון. בנוסף, האור שמח הניח שחובות הקבוע להם זמן זה סימן לכך שמדובר על קרבן ציבור. ניתן לחלוק על כך אחת מהנחות האור שמח.

4. במחלוקת זו נעסוק בהרחבה בהמשך.

5. ניתן לומר שהגמ' ביומא המתנסחת שמנחת חביתין הינה קרבן יחיד, באה להגיד שמנחת חביתין דוחה שבת וטומאה למרות שהיא לא כל כולה באה כקרבן ציבור, ויש בה גם פן של קרבן יחיד. את הגמ' בזבחים שאומרת שמנחת חביתין היא קרבן ציבור, נצטרך להסביר שהפן הציבורי המסויים של מנחת החביתין מספיק שבביל שתובא בבמת ציבור.

שבמנחת חביתין טמונות כמה מטרות שונות שחלקן באות בשביל הכה"ג וחלקן בשביל הציבור.⁶

1. מטרות ציבוריות

חלק ממעריך התמידין – מנחת חביתין הינה חלק ממערכת התמידים של המקדש. הרמב"ם בפתחה להלכות תמידין ומוספין כלל את מנחת החביתין ביחד עם שאר הדברים התמידיים במקדש:

(א) להקריב שני כבשים בכל יום עלות. (ב) להדליק אש על המזבח בכל יום.
(ג) שלא לכבותה. (ד) להרים את הדשן בכל יום. (ה) להקטיר קטורת בכל יום.
(ו) להדליק נרות בכל יום. (ז) שיקריב כהן גדול מנחה בכל יום והיא הנקראת חביתין.

בנוסף, הגמ' (דף נ ע"ב – נא ע"א) משווה את מנחת החביתין ל"מנחת תמידין" לעניין הבאה בשבת ובטומאה, וכן לעניין הצורך בשלושה לוגין:

דבי ר' ישמעאל תנא: תעשה - ואפילו בשבת, תעשה - ואפילו בטומאה. אבי אמר, אמר קרא: סלת מנחה תמיד, הרי היא כמנחת תמידין... רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: סלת מנחה תמיד - הרי היא לך כמנחת תמידין, מה מנחת תמידין ג' לוגין לעשרון, אף זו ג' לוגין לעשרון.

ברמב"ם נראה שמנחת החביתין לא רק צריכה לבוא בכל יום כמו שאר הדברים התמידיים, אלא יש לה קיום מסויים בקרבן התמיד. המשנה בתמיד (ד, ג) מזכירה את מנחת החביתין ביחד עם הבאת קרבן התמיד:

[הכהן] הראשון בראש וברגל... [הכהן] השביעי בסלת השמיני בחביתין התשיעי בייין.

הרמב"ם (תמידין ומוספין ג, יח) פוסק שמנחת החביתין תבוא עם קרבן התמיד:

חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים.⁷

---

6. כאן אנחנו חולקים על הנחתנו הראשונה של האור שמח, וטוענים שהדבר שמגדיר קרבן יחיד/ציבור אינו מקור מימון הקרבן אלא ייעודו ומטרתו. נראה ששני הסברים אלו תלויים בשני התירוצים של התוספות ישנים (יומא נ ע"א ד"ה ולטעמין). הגדרת קרבן יחיד וציבור טעון עוד ליבון בסוגיה ביומא (נ ע"א – נא ע"א), ששם עולה גם הגדרה אחרת של אופן עשיית הקרבן, ואכמ"ל.
7. גם רש"י ביומא (דף כ"ה). כשמפרש את הברייתא של "אביי מסדר סדר המערכה" מדגיש את הנקודה שמנחת החביתין צריכה לבוא בסמיכות לקרבן התמיד: "שום מנחה – הואיל וחביתין אף הן מנחה, והזיקים הכתוב עם התמיד, דכתיב בה (במדבר כח) ועשירית האיפה סולת למנחה תמיד אף היא תהא סמוכה לתמיד אחר מנחת נסכים, כדכתיב עולה ומנחה".

לאור קשר זה בין קרבן התמיד למנחת חביתין, ניתן להבין את דברי התוספות ישנים ביומא (נ ע"א):

וא"ת ליקשי ליה מחביתי כ"ג דאינם של צבור שבאין משלו ולא שייכי מידי לאחיו הכהנים אלא כאילו של אהרן דחשבינן לקמן בשמעתין קרבן יחיד? י"ל דכיון שקריבין עם מנחת צבור קרי ליה קרבן צבור, ועוד דאמרינן בהתכלת (דף נא ע"ב) דכ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו שמביאין חביתין משל צבור. ה"ר יוסף.

התוספות ישנים טוענים שהעובדה שמנחת חביתין באה עם קרבן התמיד הופכת אותו להיות קרבן ציבור. לפי זה מובנים דברי הרמב"ם בספר המצוות (עשה מ):

והמצוה הארבעים היא שצונו שיקריב כהן גדול כל יום תמיד מנחה בבקר ומנחה בערב⁸.

מדברי הרמב"ם עולה שהמצווה היא על הציבור ('צונו' – את כולנו, ולא את הכהן הגדול לבדו) להיות אחראי על כך שהכה"ג יקריב בכל יום, ולכן ניתן להגיד שמנחת חביתין היא מנחת ציבור.

כלומר, העובדה שהציבור אחראי על הקרבת מנחת חביתין, והיא חלק ממערכת התמידין ומוקרב עם התמיד מראה לנו שיש כאן מטרה ציבורית שלשמה הקרבן מוקרב, ומפאת כך מוגדר כקרבן ציבור.

כפרה/הודאה – מטרה שנייה מבין המטרות הציבוריות של מנחת החביתין עולה מדבריהם של פרשני התורה. הנצי"ב (ויקרא ו) מדבר על קרבן המכפר על כל הכהנים, ואילו האברבנאל (שם) מדבר על כפרה על כל עמ"י, ומוסיף גם הודאה של הכהנים על המתנות הניתנות להם.⁹

2. מטרות אישיות

מלבד המטרות הציבוריות, ניתן למצוא במנחת חביתין גם מטרות אישיות המיועדות עבור הכה"ג. במספר מקומות מצינו שמנחת החביתין באה ככפרה אישית על הכה"ג.

ביחס למקרה של כה"ג שהקריב חצי ממנחת החביתין בבוקר ומת, ולא מינו כה"ג אחר תחתיו, היורשים צריכים להביא מנחה שלימה בערב. הרמב"ם (תמידין ומוספין ג, כב) מנמק דין זה:

8. בשונה מהניסוח של הרמב"ם במצווה ל"ג ("שנצטוו הכהנים") ומצווה ל"ח ("שצוה הכהן הגדול").
9. האברבנאל (שם) גם כותב שמנחת החביתין באה לכפר על הכה"ג עצמו ללא קשר לכהנים ועמ"י. יש לציין שהתוספות ישנים שהובא לעיל מתנגדים לכך שמנחת חביתין קשורה לאחיו הכהנים – "ולא שייכי מידי לאחיו הכהנים".

מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין
היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלמה היתה קריבה.

הרמב"ם כותב שמקריבים את העישרון השלם "עבור כפרתו"¹⁰.

בדומה לכך עולה מהברייתא המובאת במנחות (נב ע"א):

ת"ר: פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת כוכבים בתחילה מגבין להן, דברי
ר' יהודה; ר"ש אומר: מתרומת הלשכה הן באין. והתניא איפכא! הי מינייהו
אחריתא? אמרוה רבנן קמיה דרב אשי: לימא קמיתא אחריתא, דשמעין ליה
לר"ש דחייש לפשיעה (=מנחת חביתין); אמר להו רב אשי: אפי' תימא
בתרייתא אחריתא, כי קא חייש ר"ש לפשיעה - במילתא דלית בהו כפרה בגווה,
במילתא דאית להו כפרה בגווה, לא חייש ר"ש לפשיעה.

רבינו גרשום שם מדגיש את הנקודה שהכפרה היא אישית של הכה"ג:

במלתא דלית להו כפרה בגווה. כגון כ"ג שמת דאם היו היורשים מביאין בעבורו
היו מביאין ולא בעבור עצמן משום הכי פשעי.

מדבריו עולה, שישנה כפרה אישית לכה"ג במנחת חביתין. היורשים פושעים, משום
שהכפרה היא של אביהם בלבד ולא שלהם, ולכן יבואו להתרשל בהקרבתה. זאת בשונה
מפר העלם דבר ששם הכפרה היא גם שלהם ולכן לא יפגעו בהבאתה.

רעיון דומה עולה משיטת ר"ע המובאת בגמרא בהוריות (דף ט ע"א):

תניא, ר"ע אומר: משיח פטור מכולן. אמר רבא: מ"ט דר"ע? אמר קרא: זה קרבן
אהרן ובניו, זו באה חובה לו, ואין אחרת באה חובה לו. ואימא: כי ממעט ליה
רחמנא - מדלי דלות, ומאי ניהו? עשירית האיפה, אבל עניות ועשירי' לא מעטיה
רחמנא! - לא ס"ד, דכתי': וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה,
המתכפר באחת מתכפר בכולן, ושאינ מתכפר באחת אין מתכפר בכולן.

לדעת ר"ע כה"ג אינו מביא קרבן עולה ויורד. הסיבה לכך נובעת מהעובדה שכה"ג מביא
מנחת חביתין. הגמרא מסבירה שהיות שפטור מלהביא את עשירית האיפה של קרבן עולה
ויורד פטור אף משאר האפשרויות של קרבן עולה ויורד. מדוע מנחת חביתין פוטרת מהבאת
עשירית האיפה של קרבן עולה ויורד? נראה שמנחת חביתין היא סוג של חטאת אישית,
ולכן אין לו צורך להביא עשירית האיפה, משום שהוא מביא קרבן כפרה דומה כל יום.

10. עיין עוד באבני נזר חלק יו"ד סימן שי"ב סעי' י"ז.

הכפרה האישית של מנחת החביתין מועילה גם לחטאים המצריכים הבאת קרבן עולה ויורד¹¹.

3. סיכום ביניים

לסיכום ביניים עד כאן, ראינו שישנו מתח בסוגיות, האם מנחת חביתין הינה קרבן יחיד או קרבן ציבור. הצעת האור שמח הייתה לחלק בין מקרה שהכה"ג עצמו מקריב לבין מקרה שהציבור מקריב את המנחה. הצעתנו היא שגם כאשר הכה"ג עצמו מקריב את המנחה עדיין ניתן לראות בה פנים מסויימות של קרבן ציבור. ראינו מספר מטרות של מנחת החביתין שקשורות באופן בסיסי לציבור (הן מחמת הייצוג של הכהן את שאר אחיו הכהנים והן כמשיג קיום של תמיד בין ככפרה תקופתית ובין אם כחלק מהפעילות השיגרית של המקדש), וממילא ניתן לראות בקרבן שהכה"ג מקריב גם פן של קרבן ציבור.

לעיל ראינו רק צורך אישי אחד עבורו הכה"ג מקריב את מנחת החביתין והוא כפרה בכדי להיות נקי לכפר על עמ"י. כעת נפנה לאפשרות אחרת בהבנת מנחת חביתין, ונראה שיש בה מטרה אישית עבור הכה"ג. הבנה זו תבסס מזווית אחרת את פן קרבן היחיד שישנו במנחת חביתין. בכדי להגיע להבנה זו באופי של מנחת חביתין, נדון במנחת חינוך כשלעצמה ונשווה בין שתיהן.

ג. מנחת חינוך של כה"ג

1. פן התפקוד של הכה"ג

מפשט הפסוקים עולה שכה"ג הנמשח צריך להביא עשירית האיפה הנקראת בפי חז"ל "מנחת חינוך". הבאת מנחת החינוך הינה רק חלק מתהליך הכניסה של הכה"ג לתפקידו. השלב המקדים להבאת מנחת החינוך הוא משיחת הכהן וריבוי הבגדים (או רק ריבוי הבגדים כאשר אין שמן המשחה)¹². וכך פוסק הרמב"ם (כלי המקדש ה, יב):

11. מקור נוסף שאולי תומך בהבנת הכפרה האישית במנחת חביתין עולה בסוגיה אחרת במנחות (נא ע"א). הגמרא מציגה מחלוקת ביחס לדרשת המילה "בשמן". דעה אחת סוברת שהייתה הו"א לדמות מנחת חביתין למנחת חוטא שאין בה בכלל שמן, ולכן בא הפסוק לחדש שיש במנחת חביתין שמן. לדעה זו, רואים שישנו קשר מסויים למנחת חביתין למנחת חוטא. מנחת חוטא היא מנחת יחיד והיא מכפרת על היחיד.

ניתן להציע שלמנחת חביתין אין מעשה חטאת, אבל יש לה קיום חטאת. לפ"ז ייצא, שהשמן הוא קשור לקיום ולא למעשה ההקרבה (אם נבין שהעיקרון שעומד מאחורי הו"א אינו נדחה, ובאמת מנחת חביתין היא דומה למנחת חוטא). דהיינו, אופן הכנת המנחה קשור לקיום המנחה ולא למעשה ההקרבה. ואכמ"ל.

12. התוס' ביומא (יב ע"ב) טוענים ע"פ הירושלמי שישנו שלב מוקדם יותר למשיחה, והוא שלב קריאת השם: "דכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה". לדעתם, שלב זה תלוי בהחלטת "המלך ואחיו הכהנים".

וממנין כ"ג הוא ראש לכל הכהנים, ומושחין אותו בשמן המשחה, ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה שנאמר והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק וגו', ואם אין שם שמן המשחה מרבין אותו בכהונה גדולה בלבד שנאמר אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים, כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים.

נראה ששני מרכיבים אלו, מבטאים את שני השינויים החלים בכהן כשנכנס לתפקידו: 1. מעמד מיוחד. 2. תפקיד בפועל¹³.

לרמב"ם (שם, יג) ברור שאם יקריב קרבן ללא משיחה בשמן וריבוי בבגדים (אפילו יום אחד) עבודתו פסולה¹⁴. לעומת זאת, כהן שלא הביא מנחת חינוך ועבד עבודתו כשרה. וכך פסק הרמב"ם (כלי המקדש ה, טז):

ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה עבודתו כשירה.

מה ההבדל בין כה"ג ללא משיחה בשמן וריבוי בגדים לבין כה"ג שלא הביא מנחת חינוך? נראה שמשיחת השמן וריבוי הבגדים באים לקדש את הכה"ג ולשנות את מעמדו מכהן הדיוט לכהן גדול, ואילו מנחת החינוך מבטאת את הכניסה לתפקיד עצמו. כהן שלא נמשח ולא התרבה בבגדים לא קיבל את מעמדו וקדושתו ככהן גדול, ולכן עבודתו תהיה פסולה¹⁵. אבל כהן שכבר קיבל את מעמדו וקדושתו, אך לא התחיל דווקא במנחת חינוך, אין בכך

ניתן להתלבט האם קריאת השם הזו היא רק החלטה שמקבלים מקבלי ההחלטות או שיש בכך גם שינוי מעמדו של הכה"ג. ואכמ"ל.

13. חלוקה מעין זו קיימת גם ביחס למלך. ועיין בספר "מבט אל ההפטרות" (עמ' 139-138) המרחיב על כך.

14. המחלוקת של הרמב"ם עם הראב"ד היא רק בשאלה האם יש צורך בשבעה ימים בשביל להתחנך לעבודת כה"ג כעבודה רגילה או רק כהכנה ליום הכיפורים.

15. באופן פשוט, הכוונה היא שיהיה פסול מעבודת כהן גדול ולא מעבודת כהן הדיוט, שהרי הוא עדיין נשאר ככהן הדיוט עד שלא עשה את המעבר לכהונה גדולה. אבל ניתן לטעון שהעובדה שקראו על הכהן הזה כבר שם (עיין הערה 13), הוא מוגדר במצב ביניים, ועד שלא ישלים את כניסתו לכהונה גדולה, גם עבודתו ככהן הדיוט תהיה פסולה. כך גם תוסבר ההו"א להגיד שכהן שלא הביא מנחת חינוך עבודתו פסולה, שמחמת הו"א הרמב"ם נצרך להגיד שעבודתו כשרה, שהרי הדבר פשיטא. הסבר זה לא יועיל לנו לגמרי, שהרי הוא מסביר רק את ההו"א לגבי מנחת חינוך של כה"ג ולא את ההו"א של מנחת חינוך של כהן הדיוט. כאן נצטרך לטעון שהיות שלא הביא מנחת חינוך עדיין לא הפך לכהן, ולכן עבודתו תהיה פסולה.

פגם, משום שסוף סוף תפקד בפועל בתור כהן גדול בבגדים, ולכן עבודתו כשרה¹⁶. מעין זאת מציע הבית ישי (סימן ל"ב):

דענין חינוך הוא, שכשהוא עושה לפי תומו מעשה כ"ג, מינכר בזה דרך אגב שהוא נכנס לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה, דהיינו שהוא כבר משמש בפועל בכהונה גדולה...ומעתה הרי לפי מה שנכתב דקידוש הוא הצד ההלכתי, ואילו חינוך הוא הצד המעשי, מה דמינכר לבני אדם¹⁷.

נראה שסברא זו היא בדיוק הסברא שעומדת בבסיס טענתו של רב פפא בסוגיה ביומא. הגמ' ביומא (יב ע"א) דנה בשאלה איזה מעשה מציאותי כה"ג צריך לעשות בשביל להתחנך. הגמ' שם דנה בשאלה כיצד ניתן לחנך ביום כיפור את ה"כהן האחר" לאחר שהכה"ג נטמא¹⁸. הגמ' אומרת כך:

ומתקינין לו כהן אחר פשיטא: אירע בו פסול קודם תמיד של שחר - מחנכין אותו בתמיד של שחר. אלא, אירע בו פסול אחר תמיד של שחר במה מחנכין אותו? - אמר רב אדא בר אהבה: באבנט. - הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול זה הוא אבנטו של כהן הדיוט. אלא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר? - אמר אביי: לובש שמונה ומהפך בצינורא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא: זר שהפך בצינורא - חייב מיתה. ורב פפא אמר: עבודתו מחנכתו. מי לא תניא: כל הכלים שעשה משה - משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך - עבודתן מחנכתן. הכא נמי - עבודתו מחנכתו.

רב פפא טוען שכה"ג יכול להתחנך באמצעות עבודת יום הכיפורים. רב פפא מניח שלוש הנחות:

א. בשביל להתחנך אין צורך בעבודה מקדימה לפני העבודה עצמה של הכה"ג, אלא אפשר לעבוד עבודה ותוך כדי להתחנך¹⁹.

16. לא מצאתי דיון בשאלה מהו סדר הדברים, האם מנחת חינוך חייבת לבוא דווקא לאחר המשיחה וריבוי הבגדים או שניתן להפוך את הסדר. לאור דברינו נראה ברור, שמנחת החינוך חייבת לבוא לאחר המשיחה וריבוי הבגדים, משום שהתפקוד בפועל יכול להיעשות רק לאחר שהכהן קיבל את מעמדו וקדושתו ככה"ג.

17. הבית ישי טוען שהירושלמי במגילה (ג, א') העלה סברא זו גם ביחס לכלי שרת. לאור זאת הבית ישי טוען שניתן להתחנך גם ע"י עבודה פסולה, משום שסוף סוף ניכר לכולם שעבד בתור כה"ג ולא צריך מעשה פורמאלי (שסביר שיצטרך להיעשות בכשרות) שיסיים את הקדשתו של הכהן.

18. האחרונים מציינים לגמרא זו בדיונם על מנחת חינוך (בנסיונם לדון האם עבודה ללא הבאת מנחת חינוך נפסלת). ניתן לחשוב על כך שיש סוג שונה של חינוך לכהן מחליף מאשר לכהן כה"ג ראשי שנכנס לתפקיד. ואכמ"ל.

19. בהסבר דעות החולקות על רב פפא רש"י מדגיש שלדעתם צריך להתחנך לפני העבודות. רש"י (ד"ה פשיטא, אמר אביי) מדגיש זאת על ידי המילה "קודם".

ב. בשביל להתחנך אין צורך בהיכר בגדיו כבגדי כהונה גדולה²⁰.

ג. בשביל להתחנך ניתן לעבוד עבודה שאינה שוטפת בבית המקדש²¹.

הנקודה שנרצה לקחת לענייננו היא העובדה שרב פפא לא מצריך חינוך לפני העבודה בפועל, ולדעתו העבודה והחינוך באים כאחד, והחינוך הוא פשוט העבודה של הכהן בפועל, כמו שראינו בדבריו של הבית ישי.

לפי זה ניתן להבין את שני המרכיבים שיש בכהונה גדולה. מצד אחד, יש את המעמד והקדושה שמגיעים לכהן הגדול באמצעות המשיחה והבגדים, ומצד שני יש את החינוך שהוא לא מגדיר את הכהן ככהן גדול מבחינה פורמאלית, אלא פשוט מדבר על העבודה בפועל ובמציאות שהכהן הגדול עושה²².

נראה שגם רב פפא מודה שכהן שיעבוד עבודה רגילה עם בגדי כהן גדול ג"כ יתחנך (כמו שהגמ' מציעה שיתחנך בהבאת קרבן התמיד), אלא שסובר שיש אופציה אחרת לחינוך. כלומר, לדעתו יש מסלול של חינוך בעבודת כהן גדול ללא בגדי כהן גדול, ויש מסלול של בגדי כהן גדול ללא עבודת כהן גדול (אלא רק בעבודת כהן הדיוט²³). לדעתו, שני המסלולים עובדים בצורה דומה, ושניהם מראים לנו שהכה"ג מתפקד עכשיו בתור כה"ג בין אם עובד עבודה של כהן הדיוט עם בגדי כהונה גדולה ובין אם עובד עבודת יום הכיפורים עם בגדי לבן²⁴.

---

20. וכך כותב המאירי בהסבר הדעות החולקות על רב פפא.

21. נראה שרב אדא ואביי וה"פשיטא" של הגמ' חולקים על הנחות אלו. נראה שרב אדא חולק רק על הנחה ב', וסובר שאמנם ניתן להתחנך באמצעות עבודת יום הכיפורים, כלומר, להתחנך תוך כדי העבודה עצמה (הנחה א'), וגם ע"י עבודה אינה שוטפת בבית המקדש (הנחה ג'), אבל לא ניתן לעשות זאת ללא היכר בבגדים. ולכן מצריך עבודה באבנט שנראה אחרת מאבנט כהן הדיוט. אביי חולק גם על הנחה א' וגם על הנחה ב'. לדעתו, החינוך צריך להסתיים לפני עשיית עבודה שמצריכה כה"ג (הנחה א'), ובנוסף לכך מצריכה חינוך באמצעות בגדים (הנחה ב'). ה"פשיטא" של הגמ' (עשיית קרבן תמיד) חולקת על כל הנחות של רב פפא, ומצריכה גם לעבוד בבגדי כהונה (הנחה ב') עבודה יומיומית שוטפת במקדש (הנחה ג') לפני העבודה שמצריכה כהונה גדולה (הנחה א').

22. החולקים על הנחה א', יכולים להבין שגם החינוך קשור ברמה מסוימת לקידוש הפורמאלי של הכהן הגדול, ולכן הוא צריך להסתיים לפני שהכה"ג מתחיל בעבודתו. אבל ניתן לומר שגם הם מסכימים לעיקרון של החינוך המציאותי, אלא רק חולקים בצורך שיהיה בגדים בחינוך הזה.

23. וכך מעיר הגבורות ארי שם בסוגיה שלכו"ע גם אם החינוך מגיע מההיכר בבגדים, עדיין יש צורך בעבודה עם הבגדים, ולא ניתן להסתפק בלבישת הבגדים ללא עבודה.

24. היה ניתן לומר שרב פפא סובר שיש כאן שני מסלולים נפרדים, ומדובר בשתי דרכי חינוך שונות. יש חינוך אחד שהוא ע"י העבודה, והוא המסלול המציאותי והתפקודי, ויש מסלול שני שהוא באמצעות הבגדים וחינוך פורמאלי (כמו שהבינו השיטות שחלקו על רב פפא בגמ' ביומא). לפ"ז יוצא שרב פפא לא חולק עקרונית על השיטות ביומא שם, אלא רק מוסיף מסלול חדש.

כאמור, נראה שזו סברתו של הרמב"ם המכשיר את עבודתו של כהן שלא הביא מנחת חינוך, משום שסוף סוף הוא ביצע את עבודתו עכשיו עם בגדי כהונה, וממילא מתחנך תוך כדי עבודתו. לעומת זאת, אם נבין שהעבודה בבגדים מסיימת את הקידוש של הכהן, ממילא כאשר לא הסתיימה הקדשתו עבודתו תהיה פסולה²⁵.

2. פן החטאת שבמנחת חינוך

לאור הסוגיה ביומא והחידוש של רב פפא, צריך לשאול מדוע יש צורך דווקא במנחת חינוך בשביל להתחנך, הרי ניתן להתחנך ולהתחיל לעבוד בפועל ע"י כל עבודה כאשר הכהן לבוש בבגדי כהונה? כנראה שמנחת החינוך משיגה מטרה נוספת מלבד החינוך בפועל.

בברייתא המובאת במועד קטן (טו ע"ב) נאמר²⁶:

דתניא: ואחרי טהרתו - אחר פרישתו מן המת, שבעת ימים יספרו לו - אלו שבעת ימי ספירו, "וביום באו אל הקדש אל החצר הפנימית לשרת בקדש יקריב חטאתו" - זו עשירית האיפה שלו, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: בבאו יקריב - בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה, בזמן שאינו ראוי לביאה - אינו ראוי להקרבה.

הרקע לדיונה של הברייתא הוא הפסוקים מיחזקאל (מד, כה-כז) המדברים בדיני הכהנים:

וְאֵל מֵת אָדָם לֹא יָבֹא לְטַמְּאָהּ כִּי אִם לְאָב וּלְאִם וּלְבֶן וּלְבַת לְאִחַ וּלְאֵחוֹת אֲשֶׁר לָא הִיְתָה לְאִישׁ יִטְמְאוּ: וְאַחֲרֵי טְהָרְתוּ שְׁבַעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לוֹ: וּבַיּוֹם בָּאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ אֶל הַחֲצַר הַפְּנִימִית לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ יִקְרִיב חֲטָאתוֹ נְאֻם אֲדֹנָי ה':

פסוק כ"ה הוא פסוק מובן כשלעצמו ומדבר על איסור טומאה לכהנים והיתר טומאה לקרובים שמתו. הברייתא מפרשת את פסוק כ"ו כמתפצל לשניים - תחילתו מדבר על טומאת מת (כנראה כהמשך לפסוק הקודם), וסופו מדבר על כהן שנצטרע. על פרשנות פסוק כ"ז נחלקו ר"ש ור"י האם מדבר על הבאת עשירית האיפה או על קרבן מצורע.

נחלקו הראשונים כיצד לפרש את דעתו של ר"י. רש"י מסביר שר"ש חושב שפסוק כ"ז הוא פסוק נפרד, ומדבר על כהן הדיוט שמתחנך בבית המקדש, שצריך להביא מנחת חינוך.

25. סברא זו נוחה להיאמר לגבי כהן הדיוט, שכל עוד לא התקדש אין לו מעמד של כהן ועבודתו פסולה כמו זר שעבד, וכן במקרה של כה"ג שרוצה לעבוד עבודת כה"ג, שכל עוד לא סיים להתקדש עבודתו פסולה. השאלה שעולה היא מדוע כה"ג שלא סיים את קדושתו עבודתו ככהן הדיוט לא תהיה כשרה. עיין לעיל בהערה 13. **האור שמח** (כלי המקדש ה, טז) טען שכהן הדיוט שלא הביא מנחת חינוך פוסל את העבודה, אבל כהן גדול שלא הביא מנחת חינוך לא פוסל את העבודה.

26. הגמ' שם דנה על מצורע האם יכולים לשלח קורבנותיהם (במסגרת השוואות לאבל ומנודה), ומביאה ברייתא זו כהוכחה לאפשרות שלא יכול לשלח קורבנותיו. הדיון בהוכחה כשלעצמה לא מענייננו ונעסוק רק בהבנת הברייתא כשלעצמה.

עולה מדברי רש"י שכהן המביא מנחת חינוך בעצם מביא קרבן חטאת. וכך מסבירים התוס' (ד"ה "ואחרי") את שיטת רש"י:

וביום באו לעבודה יביא כהן הדיוט עשירית האיפה, וחטאתו כמו חטוי וקדושתו לעבודה.

לדעת רש"י, כל כהן שנכנס לעבודה במקדש (או כה"ג בכניסתו לתפקידו החדש) צריך להתנקות מעבירותיו. לפ"ז ניתן להבין את הערך המוסף שישנו במנחת חינוך דווקא ולא עבודה אחרת. כל עבודה יכולה לחנך את הכהן מצד עבודתו בפועל, אבל מנחת החינוך משיגה הישג נוסף בפן הכפירתי שבה.^{27,28}

---

27. באופן פשוט, נראה שהפן החטוי של מנחת החינוך צריך לבוא לפני שהכהן עובד את עבודתו, והוא אמור לבוא כניקוי הכהן לפני עבודתו. כלומר, נראה שגם רב פפא מודה שפן החטוי צריך לבוא לפני העבודה בפועל, והוא חולק רק מצד החינוך כשלעצמו. וא"כ מדוע לדעת רב פפא ביום כיפור אין צורך בחטוי לפני העבודה? מכיון שמדובר ביום כיפור, אז עיצומו של יום מכפר, ולא צריך את מנחת החינוך בכדי להתכפר לפני העבודה. ממילא הפן הזה לא עומד לדיון, וכל המחלוקת בין רב פפא ושאר האמוראים היא בשאלה האם את החינוך כשלעצמו אפשר לבצע תוך כדי העבודה או לא. לאור זאת, ניתן להציע הסבר לגרסת הספרא הסובר שכהן שלא הביא מנחת חינוך עבודתו פסולה. האחרונים הבינו שמדובר על טעות סופר. ע"פ דברינו ניתן לומר שהיות שהכהן לא התכפר לפני עבודתו, ממילא עבודתו תהיה פסולה. החינוך כשלעצמו התבצע גם ע"י העבודה שעשה, אלא שיש בעיה באופן שניגש אליה, ולכן עבודתו תהיה פסולה. [כמובן שאפשר לטעון שכל הצורך בכפרה לפני הכניסה לעבודה הוא רק ברמת הלכתחילה ולא ברמת הדיעבד].

ניתן לשפוך אור על הסתפקותו של המנ"ח (קל"ו, ט'). המנ"ח מסתפק בשאלה האם כהן שעבד ולא הביא מנחת חינוך האם ישנה חובה להביא אותה לאחר מכן:

ואני מסופק אי עבר ועבד בלא מ"ח אי יש לה תשלומין להקריב אח"כ או שנתמנה בשבת או ביה"כ דאי להקריב מ"ח אם מקריב ביום מחר ויש לה תשלומין.

או אפשר כיון דעיקר הקרבן דגזרה התורה כדי שיתחנך א"כ כיון דכבר עביד עבודה נתחנך כמ"ש ביומא דעבודתו מחנכתו או אפשר כיון דנתחייב יש לה תשלומין וצ"ע.

המנ"ח תולה את ספיקו בשאלה האם נקבעה כאן חובה של הכהן להקריב והוא צריך למלא את חובתו או לא. לאור דברינו ניתן להבין אחרת את הצד שמחייב אותו להביא את המנחה. אם נגיד שיש רובד נוסף במנחת החינוך מלבד פן החינוך, ויש בו גם צד של כפרה, סביר מאוד לומר שיצטרך להביא את המנחה גם לאחר שכבר עבד עבודה אחרת והתחנך על ידה.

28. גישת רש"י עולה גם בסוגיה במנחת דף ק"ח. רש"י לשיטתו, שאומר שגם מנחת חינוך נחשבת כחטאת, ולכן מקשה בסוף בסוגיה בדף ק"ח על השיטה שמבינה שמנחת חינוך איננה חטאת. הסבר זה של רש"י נתון במחלוקת ראשונים. המאירי והתורא"ש טוענים שמנחת החינוך עצמה לא נקראת בפסוק חטאת, אלא מפרשים את המילה חטאת כמוסבת על קורבנות המצורע (מאירי) או על הקורבנות שמובאים לאחר מנחת החינוך (תורא"ש).

3. פן המשיחה שבמנחת חינוך

הגמ' במנחות (עח ע"א) דנה במספר הקורבנות שכהן צריך להביא כשרוצה להקריב בפעם הראשונה ככהן גדול:

אמר רב חסדא: כהן גדול המתקרב לעבודה - צריך שתי עשרונות האיפה, אחת להמשחו ואחת לחינוכו. מר בר רב אשי אמר: שלש. ולא פליגי: הא דעבד עבודה כשהוא כהן הדיוט, הא דלא עבד עבודה כשהוא כהן הדיוט.

הגמ' מסבירה שהצורך להביא שלושה קורבנות הוא כאשר הכה"ג עדיין לא עבד במקדש ככהן הדיוט, ואם עבד כבר ככהן הדיוט צריך להביא רק שני קורבנות. נחלקו הראשונים על אילו קורבנות מדובר כאן. הרמב"ם (כלי המקדש ה, יז) פוסק כך:

כהן שלא עבד עדיין מימיו שמנוהו כ"ג ה"ז מביא עשירית האיפה ועובדה בידו בתחלה כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואח"כ מקריב עשירית האיפה שנייה שהיא חינוך כ"ג, ואח"כ מקריב עשירית האיפה שלישית שהיא חבית כ"ג שמקריב בכל יום כמו שיתבאר ומעשה שלשתן שוה הוא.

לדעת הרמב"ם, כה"ג שלא הקריב בעבר ככהן הדיוט, צריך להקריב את מנחת החינוך של כהן הדיוט, מנחת החינוך של הכה"ג ומנחת החביתין שלו²⁹. לעומת זאת רש"י שם בסוגיה הבין אחרת:

אחד להמשחו - שנמשח לכהן גדול. ואחד לחינוכו - בשביל שנתחנך היום לעבודת כהן [גדול].

הא דלא עבד עבודה מעולם כשהיה הדיוט - מביא שלשה: אחת לחינוך תחילת עבודה³⁰, ואחת לחינוכו שנתמנה לכהן גדול ואחת להמשחו, מ"ר ז"ל.

---

29. וכך עולה גם מדברי רש"י בכת"י שם בסוגיה: "אחת לחינוכו לעבודת כהן הדיוט, ואחת לחינוכו לעבודת כהן גדול ואחת לחביתין". בירושלמי (שקלים פ"ז ה"ג) עולה שיש צורך רק בשתי מנחות, אחת מנחת חינוך ואחת מנחת חביתין. האור שמח (כלי המקדש ה', י"ז) מסביר שישנה מחלוקת בין הבבלי לירושלמי.

30. נראה שישנו הבדל בין רש"י בכת"י לבין פירוש רש"י גם בהבנת מנחת החינוך של כהן הדיוט. רש"י בכת"י שם את הדגש על היותו עובד ככהן הדיוט: "חינוכו לעבודת כהן הדיוט", ואילו ברש"י הדגש הוא על עצם תחילת העבודה במקדש: "אחת לתחילת חינוך עבודה".

לדעת רש"י עולה שהכה"ג צריך להקריב שתי מנחות על היותו כהן גדול, גם בגלל מעמדו החדש שנובע מהמשיחה³¹ וגם בגלל חינוכו לכה"ג. מדברי רש"י עולה שהכה"ג צריך להביא קרבן על שני המרכיבים של הכהונה הגדולה³².

לדעת רש"י, יוצא אחת משתיים:

א. הכה"ג (שלא עבד ככהן הדיוט) באותו יום שמתחנך צריך להביא ארבעה קורבנות. מלבד שלושת הקורבנות שדיברנו עליהם שכולם קשורים לחינוך, יש צורך להביא מנחת חביתין.

ב. הכה"ג (שלא עבד ככהן הדיוט) באותו יום שמתחנך צריך להביא שלושה קורבנות, ואנו אומרים שמנחת החינוך שלו מועילה גם לצאת ידי חובת מנחת חביתין. לאור זאת ייצא שבתוך מנחת חביתין שבכל יום יש התייחסות למעמדו של הכה"ג.

בין כך ובין כך, לדעת רש"י יש קרבן שמתייחס למעמדו וקידושו של הכה"ג שנובע מהמשיחה, ואילו לדעת הרמב"ם אין זכר לקרבן זה.

לסיכום, ישנם כמה פנים במנחת חינוך: פן של כפרה, פן תפקודי מציאותי של הכהן ופן של המששחות והקדושה (נתון במחלוקת הרמב"ם ורש"י). ישנן נפקא מינות בין שלוש מטרות אלו במנחת חינוך: 1. האם מעכב או לא – א' וג' מעכבים, וב' לא מעכב. 2. האם צריך לעבוד בעצמו – א' וג' אינם מצריכים לעבוד בעצמו, וב' מצריך עבודה בעצמו³³.

---

31. לפי הסבר זה של רש"י, ניתן לקרוא את הפסוק כפשוטו. "זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו" – הכה"ג צריך להביא מנחת חינוך באותו יום שהוא נמשח, גם כתוצאה ממשיחתו, ומלבד זה באותו יום הוא צריך להתחיל את עבודתו.

32. גם לפי הסבר זה ניתן להבין מדוע כהן שלא הקריב את מנחת החביתין ועבד עבודתו פסולה, משום שניתן לומר שאם הכהן לא ביטא את כניסתו למעמדו עם מנחה, אז קידושו לא הסתיים בצורה גמורה, ולכן עבודתו תיפסל. [כמובן שגם כאן ניתן לטעון שכל הצורך בקרבן על המעמד הוא רק לכתחילה].

33. לאור זאת ניתן להסביר את דברי הרמב"ם. הרמב"ם (כלי המקדש ה', י"ז) פוסק כך: "כהן שלא עבד עדיין מימיו שמנוהו כ"ג ה"ז מביא עשירית האיפה ועובדה בידו בתחלה כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואח"כ מקריב עשירית האיפה שנייה שהיא חינוך כ"ג, ואח"כ מקריב עשירית האיפה שלישית שהיא חביתין כ"ג שמקריב בכל יום כמו שיתבאר ומעשה שלשתן שוה הוא".

הרמב"ם מצריך את הכה"ג לעבוד בידו רק את מנחת החינוך של הכהן ההדיוט, אבל מנחת החינוך של הכהונה הגדולה לא מצריך לעובדה בידו. כל זה נכון כאשר מביא את שתי מנחות החינוך ביחד, אבל אם מביא רק את מנחת החינוך של הכהונה הגדולה כן צריך לעובדה בידו (כמו שפסוק בהלכה ט"ז). וא"כ מדוע כאשר מביא את שתיהן ביחד לא צריך לעובדה בידו? נראה שרק פן התפקוד מצריך עבודה בידו, ולכן כאשר מתפקד עם בגדי כהונה גדולה ומביא את מנחת החינוך של הכהן ההדיוט, כבר הוכח לכולם שהוא כהן גדול, והוא מתפקד בתור כהן גדול. אבל עדיין יש צורך להביא מנחה על מעמדו ככהן גדול, ולכן צריך להוסיף עוד מנחה על מעמדו ומשיחתו ככהן גדול, ואותה אין צורך

4. הקשר בין מנחת חביתין למנחת חינוך

השתא דאתינן להכי, ניתן לחזור למנחת חביתין ולמצוא מטרה אישית נוספת במנחה זו. ייתכן, כי חלק ממטרת מנחת חביתין הוא להמשיך את חינוכו של הכה"ג בכל יום. כלומר, מנחת החביתין בעצם ממשיכה את מנחת החינוך. כך עולה גם מדברי הספרא (ספרא צו פרשה ג):

ביום המשח מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם, או אינו אומר ביום, ביום המשח אותו ביום שנמשח מביא עשירית האיפה ומפסיק, תלמוד לומר מנחת תמיד, הא מה אני מקיים ביום המשח ביום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם.

הספרא דן בסתירה בפסוק. מצד אחד נאמר שצריך להקריב את מנחת החינוך "ביום המשח אותו", ומאידך נאמר "מנחה תמיד". בספרא מבין שמדובר במנחה אחת, והשאלה היא האם מקריבים אותה רק ביום משיחת הכהן או שממשיכים להביא אותה תמיד. כנראה שמדובר על מנחת החינוך של הכה"ג, ועליה שואלים האם ממשיכים אותה תמיד או שמקריבים אותה רק פעם אחת. הספרא מכריע שצריך להקריב אותה עד עולם. ניתן להבין בצורה קיצונית, שלדעת הספרא אין בכלל מושג של מנחת חביתין, או שמדובר על מושגים חופפים³⁴, אבל אפשר להבין שלדעת הספרא מנחת החביתין מחליפה ברמה מסויימת את מנחת החינוך, וממילא אנו מחשיבים זאת כאילו מנחת החינוך מוקרבת כל יום.

גם מבחינת עשיית המנחה ניתן לראות דימיון בין מנחת חביתין למנחת חינוך. התורה מצווה כי מנחת החביתין "תעשה מרבכת", וכך נאמר **בתוספתא** (ז', י"ג) ונפסק **ברמב"ם** (מעשה הקורבנות י"ג, ב') נאמר שמנחת חביתין צריכה להיעשות רבוכה. הספרא (פרשה ג' אות ו) מעיר: "תעשה מורבכת מלמד שנעשית ברותחים כל צורכה, אין לך רבוכה בתורה

לעובדה בידו, שהרי כבר הוכח בעבודתו הראשונה שהוא כהן גדול. דע עקא, שהרמב"ם לא קיבל את הצורך להביא קרבן על פן ההימשחות, אלא סובר שמנחת חינוך מובאת רק על התפקוד, ולכן הוא מצריך רק שלושה קורבנות ולא ארבעה כמו שראינו לעיל בשיטת רש"י. דברי הרמב"ם צ"ע.

34. בכיוון הזה כנראה הלך הסמ"ג (עשין קפ"ו): "מה שאמרה תורה כי ביום שמתחנך כהן הדיוט לעבודה וכ"ג לעולם בין נעשה כהן גדול בריבוי בגדים או בשמן המשחה שיביאו עשירית האיפה למנחת מחבת (ע"פ יראים סי' תמז), של כהן הדיוט נקראת מנחת חינוך ושל כהן גדול נקראת מנחת חביתים". [וכך נראה גם מהתוספתא שקלים פ"ה הכ"ה – כ"ו, ועיין באור שמח כלי המקדש ה', ט']. לדעתו, מנחת החינוך של הכה"ג נקראת מנחת חביתין. כלומר, מנחת החביתין היא מנחת החינוך או שהיא מהווה תחליף למנחת החינוך לאחר שמביאים פעם אחת מנחת חינוך. וכך אולי משמע מדברי רש"י (מנחות נא ע"ב) "ובניו בפני עצמן – לשם החינוך ומאותו יום ואילך לא, אבל כ"ג בכל יום דכתיב תמיד".

אלא זו ורבוכה שבתודה שבמילואים". הצורך בעשיית המנחה רבוכה בדומה למנחת חינוך ומילואים, כנראה נובעת מהקשר של מנחת החביתין למנחת החינוך.

המאירי בשקלים (פרק ז') מתייחס בצורה דומה לכהן הדיוט שעבד ללא מנחת חינוך ולכה"ג שעבד ללא הבאת מנחת חינוך:

ואם עבר כהן גדול ועבד קודם שיקריב מנחת חביתין שבכל יום עבודתו מ"מ כשרה, והוא הדין לכהן הדיוט ביום חנוכו שמביא מנחת חביתין אם עבד קודם לה עבודתו מ"מ כשרה.

המאירי מתייחס לכה"ג שלא הקריב את החביתין בדומה לכהן הדיוט שלא הביא את מנחת החינוך שלו, ואומר שעבודתו כשרה. משמע מדבריו שמנחת החביתין מהווה סוג של מנחת חינוך.

הקשר בין מנחת חביתין למנחת החינוך עולה מדברי רש"י בשני מקומות. כפי שהוצג לעיל, ניתן להבין את שיטת רש"י בשתי דרכים, או שלשיתו יש צורך להביא ארבעה קורבנות ביום שכה"ג מתחנך (ולא עבד ככהן הדיוט) או שצריך להביא שלושה קורבנות, ומנחת החביתין היא בעצם הקרבן על המשחות. אם מבינים שמביא רק שלושה קורבנות, ממילא אנו רואים שבמנחת חביתין יש את הפן של המשחות הממשיך את חינוכו של הכה"ג³⁵.

בנוסף, ראינו לעיל שרש"י הסביר את הפסוק "וביום בואו אל הקודש" (פסוק כ"ז), כמדבר על מקרה פשוט של כהן הדיוט שנכנס לעבודתו בפעם הראשונה, וצריך להביא מנחת חינוך. אבל היו ראשונים אחרים שניסו ליצור רצף בפסוקים ביחזקאל. **התוספות** רא"ש³⁶ (שם) מסביר שפסוק כ"ז מדבר על הכהן שהיה מצורע, ועכשיו נטהר ונחשב כתינוק שנולד, ולכן צריך להביא מנחת חינוך חדשה:

וביום בואו אל הקודש יקריב עשירית האיפה שלו דברי ר' יהודה. נראה לי דהכי סבירא ליה לר' יהודה דכהן שנצטרע ונרפא מתוך החלט צריך להביא עשירית האיפה לחינוכו כיום שנתחנך מתחלה לעבודה, מפני שנחשב כמת וכמו שנולד עתה, ודריש להא מילתא מדכתיב ביום בואו יקריב וכתיב בעשירית האיפה שלו בפרשת צו אשר יקריבו ליי' ביום המשח אותו, כלומר ביום בואו דהיינו כשנתרפא מצרעתו דהוי כאילו בא עתה לעולם כקטן שנולד, יקריב כיום שנתחנך בו לעבודה דכתיב ביה אשר יקריבו.

35. לפ"ז נצטרך לטעון שלדעת רש"י המעמד של הציבוריות בקרבן היא חלשה יותר, ואפשר לוותר עליה במקרים מסויימים.

36. וכן המאירי הולך בדרך דומה.

לאור דברינו, אין צורך לטעון שהכה"ג נחשב אדם חדש לאחר טהרתו מצרעתו, אלא ניתן לומר שהיות שלא עבד בכל יום ולא הוקרבה מנחת חביתין, ממילא לא חונך כל יום מחדש, וחינוכו נפגם, ולכן יש צורך להביא מנחת חינוך חדשה.

הסברו של התורא"ש נשאר בדוחק מסויים, משום שנקודת המוצא שלו היא שפסוק כ"ז מתייחס רק לחלקו השני של פסוק כ"ו המדבר על מצורע ולא על חלקו הראשון המדבר על טומאת מת. ה"ד"ק (שם) עמד על הקושי להסביר את הצורך במנחת חינוך לכהן שנטמא במת:

ואני תמיה למי שאמר יקריב חטאתו זו היא עשירית האיפה, והלא מדבר בכהן הדיוט שנטמא לקרובים, ועשירית האיפה כהן גדול היה מקריב אותה משלו בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב, וכהן הדיוט לא היה מקריב אותה אלא בשעת חינוך עבוד' כלומר ביום שמתחיל לעבוד וכהן גדול לא היה מטמא לקרובים:

לאור דברינו שיש צורך לחנך את הכהן בכל יום, ניתן להציע גם כאן לגבי כה"ג שנטמא (בדיעבד ולא לכתחילה), שמכיוון שבפועל לא יכול להביא את מנחת החביתין שלו, לכן יצטרך להביא מנחת חינוך חדשה, משום שלא המשיך את חינוכו בכל יום. וכך עולה מדברי **ביאור הגר"א ליחזקאל (שם):**

"חטאתו- שהוא חטאת המפורש לעיל"³⁷, פר בן בקר³⁸, שהוא מעין חינוך. לפי שלא יהיה שבעת ימים בבית המקדש"³⁹.

37. עיין יחזקאל מ"ג, כ"ג.

38. הגר"א כאן מבין שמביאים קרבן חטאת ממש ולא מנחת חינוך, אבל ניתן לקחת את העיקרון שלו שעצם העבודה שלא עבד כמה ימים מחייבת חינוך, וליישם זאת גם על מנחת חינוך, ולהבין את המילה "חטאת" כמדברת על מנחת החינוך כמו שהבינו חלק מהראשונים.

39. בצורה שונה קצת המלבי"ם (מ"ד, כ"ז) מפרש בצורה מיוחדת את הפסוק ביחזקאל: "וביום בואו אל הקדש. הנה פירשוהו על מנחת חינוך שמקריב הכהן ביום שמתחנך לעבודה, ויפלא מה משמעונו בזה וזיל קרי בי רב הוא. ונראה שדבר זה נצרך גם בבית שני ששבו הרבה כהנים זקנים שעבדו עבודה בבית ראשון, ואז הביאו מנחת חינוך, (כמ"ש עזרא ג' ורבים מהכהנים אשר ראו את הבית הראשון) ולמד להם שבשובם לעבודה בבית שני הוצרכו להביא מנחת חינוך מחדש, אחר שחרב הבית בינתיים ה"ז כמו שמתחילים בעבודה מחדש, וכן יחזקאל אשר הובטח לקום בתחיה בבית הג' ועמו הכהנים שיעמדו אז בתחיה הגם שהקריבו מנחת חינוך בעודם עובדים בחייהם במקדש יצטרכו להביא מנחת חינוך מחדש". לדעתו, מדובר בעבודה חדשה, לא משום שהיה הפסק בעבודה, אלא משום שבית המקדש חרב, וממילא העבודה החדשה בבית המקדש השני לא נחשבת אותה עבודה, ולכן צריך מנחת חינוך חדשה.

מנחת חביתין

כאמור לעיל, ישנם כמה פנים במנחת חינוך: א. כפרה. ב. פן מעמדי. ג. פן תפקודי. טענתנו היא שכה"ג מתמנה בכל יום מחדש, ממילא ניתן לדבר על שלושת הפנים הללו שימצאו במנחת חביתין, ששלושתם הם מטרות אישיות של הכה"ג.

עולה מדברינו שלגבי מנחת חביתין ניתן לדבר על כמה מטרות ציבוריות ועל כמה מטרות אישיות של הכה"ג. ממילא, ניתן להסביר מדוע כל מנחת חביתין מורכבות ומוכלים בתוכה גם פנים של קרבן ציבור וגם פנים של קרבן יחיד.

5. סיכום ביניים

עסקנו בשאלה האם מנחת חביתין היא קרבן יחיד או קרבן ציבור. האור שמח ניסה לחלק ע"פ זהות המקריב. הצעתנו היתה, שגם כאשר הכה"ג עצמו מממן את מנחת החביתין עדיין ניתן לראות בה זהות כפולה. מצד אחד, מנחת חביתין מוגדרת כקרבן ציבור משום שהיא משיגה מטרות בשביל הציבור (כפרה, תודה, סדר מהפעילות היומיומית במקדש). מאידך, יש בה פן של קרבן יחיד משום שהיא משיגה מטרות של הכה"ג עצמו, בין אם נראה את מנחת החביתין כעומדת כשלעצמה (כפרה) ובין אם נראה אותה כממשיכה את מנחת החינוך (כפרה לפני הכניסה לתפקיד, המשך הקידוש והמעמד של הכהן, התפקוד בפועל).

עד כאן ניסינו להוכיח את הטענה שמנחת חביתין מורכבת מקרבן ציבור וקרבן יחיד ביחד. מכאן והלאה ננסה לבדוק האם ישנן השלכות לעובדה זו.

ד. השלכות לאופי מנחת חביתין

השלכה א': מת כהן גדול

כאשר הכה"ג מממן את מנחת החביתין, שתי הזוויות – האישית והציבורית, דרות בכפיפה אחת. נראה שדווקא הכה"ג יכול לחבר את שני ההיבטים למנחה אחת, משום שהכה"ג מייצג את כלל ישראל⁴⁰, והמיומן של הכה"ג נחשב גם כמיומן של עצמו וגם מיומן של כלל ישראל.

---

40. כך עולה מן הפסוק בויקרא "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם". ועיין שם בספרא שמשוים את דינו של הכהן משיח לדינו של העם החוטא: "לאשמת העם הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה, אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, הלא דין הוא צבור מוצא מכלל היחיד ומשיח מוצא מכלל היחיד, מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה... (ה) אי מה צבור אם הורו ועשו אחרים על פיהם חייבין, יכול אף משיח אם הורה ועשו אחרים על פיו יהא חייב, תלמוד לומר אשר חטא על מה שחטא הוא מביא ואינו מביא על מה שחטאו אחרים". כלומר, רק כאשר הכהן עצמו חוטא, אז כאילו כל ישראל חוטא, ואז צריך להביא את הקרבן. ניתן גם להוכיח זאת מהתוס' (זבחים פח ע"ב ד"ה מכפרים). ואכמ"ל.

אבל כאשר הכה"ג מת, נראה שאופי המימון ישתנה: או להיות קרבן ציבור גמור (במימון הציבור מתרומת הלשכה) או שיהיה קרבן יחיד גמור (ע"י מימון היורשים)⁴¹.

לא מינו כהן אחר

הגמ' (דף נא ע"ב) מביאה מחלוקת תנאים לגבי זהות המממן של מנחת החביתין כאשר הכה"ג מת:

ת"ר: כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו, מנין שתהא מנחתו קריבה משל יורשין? ת"ל: והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה. יכול יקריבנה חצאין? ת"ל: אותה, כולה ולא חציה, דברי רבי יהודה; ר"ש אומר: חק עולם - משל עולם, כליל תקטר - שתהא כולה בהקטרה.

לדעת ר"ש הציבור צריך לממן את הבאת המנחה כשאין כהן גדול, ואילו לדעת ר"י היורשים צריכים לממן⁴². בעוד שלגבי זהות המממן אין דיון בראשונים כיצד להבין את דעת ר"י ור"ש, לגבי אופן ההבאה מצינו שתי שיטות בהבנת ר"י ור"ש. דעת ר' יהודה מוסכמת שהיורשים מביאים מנחה שלמה ולא חצויה, ועל כך אין דיון. אולם בשיטת ר"ש הסובר שהציבור מביאים את המנחה, רש"י מביא שתי דעות:

שתהא כולה בהקטרה - שלא יעשה ממנה שריים לאכילה. לישנא אחרינא שיקטירו שלימה ולא לחצאין כל זמן שהיא קריבה משל צבור דבשלימה לא פליגי ר' יהודה ור"ש מפי המורה.

ההסבר השני של רש"י מניח שכל המחלוקת בין ר"י לר"ש היא רק לגבי זהות המביא, אבל לגבי אופן ההבאה ר"י ור"ש מסכימים שבין היורשים ובין הציבור מביאים מנחה שלמה. לעומת זאת, ההסבר הראשון מניח שר"י ור"ש נחלקו בשני הדברים, גם בזהות המביא וגם באופן ההבאה. לדעה זו, ר"ש סובר שהציבור צריך להקריב חצי עשרון, ואילו ר"י סובר שהיורשים צריכים להקריב עשרון שלם⁴³.

41. אא"כ נטען שהעובדה שהיורשים ממנים את הקרבן נחשבת כהמשך הקרבן של הכה"ג שנפטר גם בתור מייצג כלל ישראל.

42. הגמ' (נא ע"ב) מביאה את המשנה (שקלים ז, ו) המביאה את אותה מחלוקת בין ר"ש לר"י, ומקשה האם ר"ש סובר שמדאורייתא יש צורך שהציבור יביא את הקרבן, הרי הוא בעצמו אומר שמדובר דווקא על תקנת ב"ד. הגמ' אומרת שר"ש חולק מדאורייתא, אלא שהייתה גזירה שהיורשים יביאו ולא הציבור, משום שההוצאות היו מרובות, ור"ש דיבר על התקנה שהחזירה את חובת ההבאה לציבור, משום שהיורשים פשעו ולא מימנו את המנחה.

43. להסבר הראשון ברש"י, עולה השאלה כיצד מבינים את הדרשה "כולה בהקטרה", על כך רש"י מסביר שהחידוש הוא שאותו חצי עשרון מוקטר כולו ולא קומצים ממנו. מה ההו"א שיקמצו ממנו? התוס' מסבירים כך: "שתהא כולה בהקטרה - פי' בקונטרס שלא יעשה לה שריים. והא דבעי לקמן ורבי יהודה האי כליל תקטר מאי עביד ליה, כיון דהוא מנחת כהנים פשיטא דכולה כליל, ולא איצטריך

כאשר מינו כה"ג אחר, הגמ' (נ ע"ב) אומרת שהכה"ג החדש מביא מביתו עשירית האיפה שלמה ומקריב חציה בערב. כלומר, אפשר שיש דימיון בין כה"ג שמתמנה לבין ציבור שמביא את הקרבן, ששניהם מקריבים חצי מנחה. נראה שהיורשים רק מחליפים את הפן האישי של הכה"ג, אבל הציבור מחליפים את הזהות הכללית ומעמדו של הכה"ג כמייצג את כלל ישראל, ולכן מדמים כהן גדול אחר.

לפיכך, במקרה שכה"ג מחליף כה"ג הדין הוא שמקריב חצי עשרון, אבל ציבור שמחליף כהן ישנה מחלוקת האם מקריבים חצי עשרון, משום שיש שאלה האם הציבור יכול להחליף את הכה"ג מבחינת המייצג של כלל ישראל, ויורשים שמביאים במקום אביהם מביאים בוודאות עשרון שלם, משום שהם לא מייצגים את כלל ישראל במקום אביהם, אלא רק מביאים עבור אביהם בפן האישי.

לאור דברינו, ניתן להסביר מדוע כה"ג שמחליף כה"ג צריך להביא מביתו עשרון שלם, ומדוע לא יכול להביא את חצי העישרון שהשאיר הכה"ג שמת. הצורך בהבאת עשרון שלם הוא דין אישי של הכה"ג בשביל ליצור מעין חינוך מחדש (בדומה למנחת חינוך שמוקרבת עשרון שלם). ולכן הכה"ג החדש לא יכול להשתמש בהבאה של הכה"ג שמת, משום שהוא בעצמו צריך לעבור את התהליך הזה וההיזכרות בחינוכו.

השלכה ב': קרבן אחד או שני קורבנות

ישנם כמה מקורות מהם עולה ההתלבטות האם מנחת חביתין היא בעצם קרבן אחד שמוקטר בשני זמנים שונים של היום או שמא מדובר בעצם בשני קורבנות שונים שהזדמנו לפונדק אחד. אם נטען שמדובר על שני קורבנות, תוקל עלינו ההבנה שאכן ישנן שתי זוויות שונות בכל מנחת חביתין, שחלקה האחד הוא בשביל הציבור וחלקה השני בשביל היחיד.

ישנם כמה מקורות מהם עולה התלבטות מרתקת: האם מנחת חביתין היא בעצם קרבן יחיד המוקטר בשני זמנים שונים של היום, או שמא מדובר בשני קורבנות נפרדים שהזדמנו לפונדק אחד. אם נטען כי מדובר בשני קורבנות, תוקל עלינו ההבנה שאכן ישנן שתי זוויות שונות בכל מנחת חביתין – חלקה האחד בשביל הציבור וחלקה השני בשביל היחיד.

המשנה במנחות (קג ע"א) קובעת שהמתנדב חצי עשרון צריך להביא עשרון שלם. הרא"ש בנזיר (ט ע"ב) מסביר: "חצי עשרון יביא עשרון – שאין מנחה בא פחות מעשרון, חוץ ממנחת חביתין". משמע מדבריו שמנחת חביתין היא בעצם שני קורבנות המורכבים

אלא לר"ש דקסבר משל עולם תהא. עוד פי' ל"א שאינה קריבה לחצאין". התוס' מסבירים שהייתה הו"א שמכיוון שהציבור מביא את המנחה, לכן לא יהיה כאן דין של מנחת כהנים שמוקטרת, קמ"ל שבכל זאת מקטירים אותה כליל. כנראה שהסברא היא ש"מנחת כהנים" לא נקבע לפי זהות המממן, אלא ע"פ מי שמוקרב עליו הקרבן. עיין מנחה זבח עמודים 150-143.

כל אחד מחצי עשרון. לדעתו קיימת גזירת הכתוב מיוחדת במנחת חביתין המתירה להביאה מחצי עשרון.

מחלוקת נוספת עולה בין הרמב"ם והראב"ד בהכנת המנחה. הרמב"ם (מעשה הקורבנות יג, ד) מתאר שהיו מכינים 12 חלות מכל העשרון, ולאחר מכן חוצים אותן, ומקריבים שנים עשר חצאים בבוקר ושנים עשר חצאים בערב. הראב"ד לעומת זאת סבור שהיו מכינים שש חלות בבוקר מחצי עשרון ושש חלות בערב מחצי עשרון נפרד. נראה שהרמב"ם הבין שמדובר בקרבן אחד של עשרון המוקרב בשני זמנים שונים, ולכן כל החלות נחצות. הראב"ד כנראה הבין כי מדובר בשני קורבנות שונים, ולכן כל שש חלות מוכנות מחצי עשרון נפרד.

התוספתא (מנחות ז, ב) מעלה בעיה נוספת: "מנחת כהן גדול שלא קרב חציה בבקר - תקרב כולה בין הערבים". בתוספתא זו קיימת שאלה פרשנית: מצד אחד נאמר "תקרב כולה", ומצד שני מדובר על "חובת בין הערבים". החסדי דוד הבין שברור שמקריבים מנחה שלימה, כיוון שמדובר בקרבן אחד שיש צורך להקריבו ביחד בבין הערבים. המנחת חינוך (מצווה קל"ו) לעומת זאת טוען שאפשר להקריב רק חצי, שכן מדובר בשני קורבנות שונים - אם לא הקריבו את האחד, זה לא מעכב את הקרבת השני.

הגמרא במנחות (ח ע"א) מביאה מחלוקת מעניינת נוספת האם מנחת חביתין שקדשה לחצאין מקודשת. הגמרא מסייגת את שיטת רבי אלעזר בכך שלכתחילה יש צורך לקדש את כל המנחה בכלי אחד ("למצווה"), וגם שחייבים להביא את כל המנחה למקדש בבת אחת ("חוקה"). הזבח תודה (שם) מסביר שגם לדעת רבי יוחנן אין צורך להביא את כל המנחה בכלי אחד, אלא יכול להביא את המנחה בכמה כלים, והעיקר שיקדש את כל העישרון בכלי אחד.

לכאורה, רבי יוחנן מבוסס על שתי הנחות: שני החצאים של מנחת החביתין הם קרבן אחד, והכלי מקדש את השיעור של כל הקרבן ביחד. ממילא פתוחות שתי אופציות להבנת רבי אלעזר. האופציה הראשונה היא שהוא מסכים שמדובר בקרבן אחד, אך טוען שהכלי מקדש לפי הייעוד של החפץ. מכיוון שלכל חצי עשרון ייעוד שונה, ניתן לקדש כל אחד נפרד. האופציה השנייה היא שרבי אלעזר סובר ששני החצאים הם קורבנות שונים. לכן אין בעיה לקדש כל חצי בכלי נפרד, שהרי השיעור של כל מנחה הוא חצי עשרון.

לפי האופציה השנייה, צריך להסביר מדוע יש צורך להביא את שני החצאים מביתו ביחד. ניתן להציע שיש דין בהבאה למקדש שלא יהיה פחות משיעור מסוים, או שיש דין מיוחד במנחת חביתין שלמרות שמדובר בשני קורבנות, עדיין יש קיום אחיד לשניהם - פתיחת וסגירת היום. אפשר גם להציע שזה נעשה כדי שמנחת החביתין תהיה דומה למנחת חינוך המוקרבת כעשרון שלם.

מנחת חביתין

התוספות (ז ע"ב, ד"ה "ואם איתא") הביאו שתי דעות האם אפשר ללמוד ממנחת חביתין לשאר המנחות שאפשר לקדש לחצאים לדעת רבי אלעזר. נראה שלפי האופציה הראשונה, אנו קובעים את הקידוש על פי הייעוד, ואם נמצא ייעודים שונים בקורבנות אחרים, אז אכן נוכל לקדש לחצאין. כך אומרים התוספות שקיים בדם: "ומיהו יש לפרש דדם נמי קרב לחצאין שיש ד' מתנות וז' הזאות דפרה שכל אחת עבודה בפני עצמה". אבל אם לפי האופציה השנייה, ה"מתוך" הוא סימן לכך שמדובר על שני קורבנות שונים, ממילא בשאר המנחות שהם קרבן אחד, יהיו חייבים את שיעור המנחה השלם כדי להתקדש.

מבחינת אופן הבאת המנחה, הגמ' במנחות (ז ע"ב - ח ע"א) אומרת שמוסכם לכל הדעות, שהכה"ג צריך להביא את מנחת החביתין מביתו שלימה. כלומר, למרות שמקריבים את שני החצאים בזמנים שונים ביום, אסור להביא כל חצי מנחה בפני עצמה, אלא יש צורך להביאם ביחד. הגמ' לא מפרטת מה ההסבר לכך שיש צורך בהבאת המנחה שלמה מביתו. ניתן להסביר לאור דברינו, שמכיוון שמנחת החינוך מוקרבת שלימה, לכן מנחת החביתין שבאה להמשיך את מנחת החינוך, צריך לעשות בה שיזכיר את מנחת החינוך.

השלכה ג': אפיון החצאים

לאור דברינו לעיל, שישנם שני פנים במנחת החביתין, נראה שניתן לפצל את מנחת החביתין לשניים ולטעון שכל חצי בא על פן אחר. ניתן לטעון שהחצי השני הוא בעבור הכה"ג והראשון הוא של הציבור. נראה שיש לכך ראייה מזמן ההבאה של הציבור. הגמ' בדף נב ע"א מציעה שהציבור יקריב בבוקר ולא בערב. הגמ' לא מציעה הפוך משום שהפן של הציבור הוא בבוקר ולא בערב. רש"י (שם) מדגיש את הנקודה שגם מחר לא יוכלו להקריב בבין הערביים עד שכהן אחר יתמנה. רש"י מבאר כך:

ה"ג גבי חביתין דאי מת כ"ג לא קתני ולעולם אם מת בטילה כל בין הערבים עד שיעמוד כהן אחר.

לפ"ז נוכל לומר שיהיה אסור להקריב בבמה את החצי הראשון, אבל את החצי השני יהיה מותר.

ה. סיכום

המאמר עוסק באופייה של מנחת החביתין – המנחה שהוקרבה על ידי הכהן הגדול בכל יום. כבר בפסוקי התורה עולות שאלות באשר לזמן הקרבתה ולזהות המקריב, ואנו למדים כי מדובר במנחה מורכבת בעלת היבטים מגוונים, שלכאורה סותרים זה את זה. מחד גיסא, ישנן דעות ומקורות הלכתיים מסוימים המדגישים את ממדה הפרטי כקורבן של הכהן הגדול – הן במימונו האישי והן בתפקידה ככפרה ייחודית עבורו. מאידך גיסא, ממקורות אחרים, הרמב"ם ואחרונים, עולה השתלבותה של מנחת החביתין במערך הקרבנות הציבוריים היומיים, ואת מטרתה הציבורית – כפרה על כלל עם ישראל. הבנה זו מתחזקת

גם בעקבות הדיון במנחת החינוך – הקרבן שהכהן הגדול מקריב עם כניסתו לתפקיד. מנחה זו אינה מבטאת רק קידוש פורמלי, אלא גם היבט של התחנכות תפקודית וכפרה אישית על תחילת עבודתו.